

บทที่ 3

การพิจารณาและวินิจฉัยสิทธิสมัครรับเลือกตั้ง สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในศาลฎีกา

การพิจารณาและวินิจฉัยสิทธิสมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในศาลฎีกานั้น เป็นไปตามข้อกำหนดเกี่ยวกับการพิจารณาและวินิจฉัยสิทธิสมัครรับเลือกตั้ง คุณสมบัติ และลักษณะต้องห้ามมิให้ใช้สิทธิสมัครรับเลือกตั้งของผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ. 2547 ซึ่งออกโดยอาศัยอำนาจตามความใน มาตรา 34 วรรคสอง และมาตรา 34/1 วรรคสอง แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ. 2541 ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติม โดยพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร และสมาชิกวุฒิสภา (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2543 และอาจกล่าวได้ว่า ข้อกำหนดดังกล่าวเป็นกฎหมายวิธีพิจารณาคดีสิทธิสมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในศาลฎีกา

1. ความเป็นมา

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ซึ่งประกาศใช้ในปี พ.ศ. 2540 ได้กำหนด คุณสมบัติและลักษณะต้องห้ามของผู้สมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรไว้ใน มาตรา 107 และ มาตรา 109 และ พ.ร.บ. ประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งฯ มาตรา 29 ได้กำหนดให้ผู้สมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรต้องมีคุณสมบัติและไม่มี ลักษณะต้องห้ามตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ

ซึ่งในการสมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบแบ่งเขตเลือกตั้งนั้น มาตรา 31 แห่งพระราชบัญญัตินี้ดังกล่าว กำหนดให้ผู้สมัครยื่นใบสมัครต่อผู้อำนวยการ การเลือกตั้งประจำเขตเลือกตั้ง และในมาตรา 32 แห่งพระราชบัญญัติเดียวกัน กำหนดให้ ผู้อำนวยการการเลือกตั้งประจำเขตเลือกตั้งตรวจสอบคุณสมบัติของผู้สมัคร และสอบสวน

ว่าผู้สมัครมีสิทธิที่จะสมัครรับเลือกตั้งหรือไม่ ให้เสร็จสิ้นภายใน 7 วันนับแต่วันปิดการรับสมัคร โดยถ้าผู้สมัครมีสิทธิที่จะสมัครรับเลือกตั้งได้ ก็ให้ประกาศการรับสมัครไว้ โดยเปิดเผย ณ สถานที่ตามที่กฎหมายกำหนด

แต่เดิมนั้น ตามมาตรา 34 แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ. 2541 ก่อนที่จะมีการแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภา (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2543 กำหนดว่า “ในกรณีที่ผู้สมัครผู้ใดไม่มีชื่อเป็นผู้สมัครในประกาศของผู้อำนวยการเลือกตั้งประจำเขตเลือกตั้ง ตามมาตรา 32 ผู้สมัครผู้นั้นมีสิทธิยื่นคำร้องต่อศาลจังหวัดที่เขตเลือกตั้งอยู่ในเขตอำนาจของศาลนั้น หรือต่อศาลแพ่งสำหรับเขตเลือกตั้งที่อยู่ในกรุงเทพมหานคร ได้ภายใน 7 วันนับจากวันที่ประกาศรายชื่อผู้มีสิทธิสมัครรับเลือกตั้ง โดยไม่ต้องเสียค่าธรรมเนียมศาลในการดำเนินการสอบสวนพิจารณา และให้ศาลวินิจฉัยว่าให้รับสมัครหรือไม่ โดยไม่ชักช้า คำสั่งของศาลนั้นให้เป็นที่สุด และให้ศาลแจ้งคำสั่งไปยังผู้อำนวยการเลือกตั้งประจำเขตเลือกตั้ง ในการนี้ให้ผู้อำนวยการเลือกตั้งประจำเขตเลือกตั้งปฏิบัติตามคำสั่งศาลโดยเร็ว ถ้าศาลมีคำสั่งให้รับสมัคร ให้ประกาศชื่อผู้นั้นตามมาตรา 32 แต่ทั้งนี้ ไม่กระทบกระเทือนถึงการปฏิบัติก่อนทราบคำสั่งศาล”

เห็นได้ว่า อำนาจหน้าที่ในการพิจารณาและวินิจฉัยสิทธิสมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแต่เดิมนั้นเป็นของศาลจังหวัดหรือศาลแพ่งแล้วแต่กรณี ซึ่งศาลดังกล่าวเป็นศาลชั้นต้นในระบบศาลยุติธรรม และเหตุแห่งการยื่นคำร้องต่อศาลนั้นจะต้องเป็นกรณีที่ผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบแบ่งเขตเลือกตั้งผู้ใดไม่มีชื่อเป็นผู้สมัครในประกาศของผู้อำนวยการเลือกตั้งประจำเขตเลือกตั้ง ตามมาตรา 32 แห่งพระราชบัญญัติดังกล่าว โดยศาลจะวินิจฉัยว่าให้รับสมัครหรือไม่ และเมื่อศาลวินิจฉัยและมีคำสั่งเป็นประการใดแล้ว คำสั่งของศาลนั้นเป็นที่สุด ผู้ร้อง กล่าวคือ ผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบแบ่งเขตเลือกตั้งผู้นั้น รวมทั้งผู้คัดค้าน (ถ้ามี) ไม่อาจโต้แย้งคำสั่งของศาลดังกล่าวด้วยการอุทธรณ์หรือฎีกาต่อศาลสูงได้

ต่อมาในปี พ.ศ. 2543 ได้มีการตราพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภา (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2543 ขึ้น แก้ไข

เพิ่มเติมบทบัญญัติของพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ. 2541 รวมไปถึงการแก้ไขเพิ่มเติมบทบัญญัติมาตรา 34 และมาตรา 34/1 ด้วย ส่งผลให้อำนาจหน้าที่ในการพิจารณาและวินิจฉัยสิทธิสมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเปลี่ยนมาเป็นของศาลฎีกาซึ่งเป็นศาลสูงสุดในระบบศาลยุติธรรม และยังกำหนดให้ประธานศาลฎีกาโดยความเห็นชอบของที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกามีอำนาจออกข้อกำหนดโดยประกาศในราชกิจจานุเบกษา เพื่อให้การพิจารณาเป็นไปโดยรวดเร็วและเที่ยงธรรม

ด้วยเหตุดังกล่าว ประธานศาลฎีกาโดยความเห็นชอบของที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาจึงได้ออกข้อกำหนดเกี่ยวกับการพิจารณาและวินิจฉัยสิทธิสมัครรับเลือกตั้ง คุณสมบัติ และลักษณะต้องห้ามมิให้ใช้สิทธิสมัครรับเลือกตั้งของผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ. 2543 ขึ้น และศาลฎีกาได้ใช้ข้อกำหนดดังกล่าวเป็นหลักปฏิบัติในการพิจารณาและวินิจฉัยสิทธิสมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในการเลือกตั้งทั่วไปเมื่อปี พ.ศ. 2544 ซึ่งตามข้อกำหนดดังกล่าว การดำเนินกระบวนการพิจารณาในขั้นตอนต่าง ๆ กระทำโดยศาลจังหวัดหรือศาลแพ่งที่เขตเลือกตั้งอยู่ในเขตอำนาจของศาลนั้น ตั้งแต่ขั้นตอนการยื่นคำร้อง การยื่นคำคัดค้าน ตลอดจนการดำเนินกระบวนการพิจารณาสืบพยานหลักฐาน เมื่อการดำเนินกระบวนการพิจารณาในขั้นตอนดังกล่าวแล้วเสร็จ ศาลจังหวัดหรือศาลแพ่งจะส่งคำร้อง คำคัดค้าน และสำนวนการสืบพยานหลักฐาน พร้อมความเห็นเบื้องต้นไปถึงศาลฎีกา และศาลฎีกาก็จะพิจารณาจากคำร้อง คำคัดค้าน และสำนวนการสืบพยานหลักฐาน พร้อมความเห็นเบื้องต้นที่ได้รับมาจากศาลจังหวัดหรือศาลแพ่งนั้น แล้วจึงวินิจฉัยชี้ขาดคดี

ต่อมาในปี พ.ศ. 2546 ได้มีคำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 24/2546 โดยมีประเด็นที่ศาลรัฐธรรมนูญจะต้องพิจารณาวินิจฉัยประเด็นหนึ่งว่า พระราชบัญญัติธรรมนูญศาลทหาร พ.ศ. 2498 มาตรา 19 วรรคสาม ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 236 หรือไม่

รัฐธรรมนูญ มาตรา 236 บัญญัติว่า “การนั่งพิจารณาคดีของศาลต้องมีผู้พิพากษาหรือตุลาการครบองค์คณะ และผู้พิพากษาหรือตุลาการซึ่งมิได้นั่งพิจารณาคดีใด จะทำคำพิพากษาหรือคำวินิจฉัยคดีนั้นมิได้ เว้นแต่มีเหตุสุดวิสัยหรือมีเหตุจำเป็นอันอันมิอาจก้าวล่วงได้ ทั้งนี้ ตามที่กฎหมายบัญญัติ”

พระราชบัญญัติธรรมนูญศาลทหาร พ.ศ. 2498 มาตรา 19 วรรคสาม บัญญัติว่า “คดีที่ศาลจังหวัดทหารไม่มีอำนาจพิพากษา ให้ศาลจังหวัดทหารทำความเห็นส่งสำนวนไปให้ศาลมณฑลทหารหรือศาลทหารกรุงเทพพิพากษา แล้วแต่กรณี”

ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาว่า รัฐธรรมนูญ มาตรา 236 ได้บัญญัติเป็นหลักการประกันสิทธิของกลุ่มความในการดำเนินกระบวนการพิจารณาของศาลโดยการนั่งพิจารณาคดีต้องมีผู้พิพากษาหรือตุลาการครบองค์คณะ และผู้ทำคำพิพากษาหรือคำวินิจฉัยคดีต้องเป็นผู้ที่นั่งพิจารณาคดีนั้น ผู้ที่มีได้นั่งพิจารณาคดีเป็นองค์คณะไม่อาจทำคำพิพากษา หรือคำวินิจฉัยได้ เว้นแต่มีเหตุสุดวิสัยหรือมีเหตุจำเป็นอื่นอันมิอาจก้าวล่วงได้ ทั้งนี้ ตามที่กฎหมายบัญญัติ ในข้อยกเว้นนี้ หมายความว่า ผู้ที่มีได้นั่งพิจารณาคดีจะทำคำพิพากษา หรือคำวินิจฉัยคดีนั้นมิได้ นอกจากจะมีเหตุสุดวิสัยหรือมีเหตุจำเป็นอื่นอันมิอาจก้าวล่วงได้ตามที่กฎหมายได้บัญญัติไว้แล้ว ยังจะต้องเป็นผู้พิพากษาหรือตุลาการในศาลที่มีอำนาจพิจารณาคดีนั้นด้วย

เมื่อพิจารณาถึงพระราชบัญญัติธรรมนูญศาลทหาร พ.ศ. 2498 แล้ว เห็นว่า ตามมาตรา 6 บัญญัติให้ศาลทหารแบ่งออกเป็น 3 ชั้น คือ ศาลทหารชั้นต้น ศาลทหารกลาง ศาลทหารสูงสุด มาตรา 7 บัญญัติให้ศาลทหารชั้นต้น ได้แก่ ศาลจังหวัดทหาร ศาลมณฑลทหาร ศาลทหารกรุงเทพ ศาลทหารประจำหน่วยทหาร สำหรับอำนาจในการพิจารณาพิพากษาคดีอาญาของศาลทหารชั้นต้นแตกต่างกันออกไปโดยมาตรา 19 วรรคหนึ่ง บัญญัติให้ศาลจังหวัดทหารมีอำนาจพิจารณาคดีอาญาได้ทุกบทกฎหมาย เว้นแต่คดีที่จำเลยมียศทหารชั้นสัญญาบัตร วรรคสอง บัญญัติให้คดีที่กฎหมายมิได้กำหนดอัตราโทษอย่างต่ำหรือกำหนดอัตราโทษอย่างต่ำไว้ให้จำคุกไม่เกินหนึ่งปี หรือปรับไม่เกินสองพันบาท หรือทั้งจำทั้งปรับไม่เกินกำหนดนี้ ถ้าศาลจังหวัดทหารเห็นควรยกฟ้องโจทก์ หรือเห็นควรลงโทษจำเลยแต่ละกระทงจำคุกไม่เกินหนึ่งปี หรือปรับไม่เกินสองพันบาท หรือทั้งจำทั้งปรับไม่เกินกำหนดนี้ ก็ให้พิพากษาได้ และวรรคสาม บัญญัติให้คดีที่ศาลจังหวัดทหารไม่มีอำนาจพิพากษา ให้ศาลจังหวัดทหารทำความเห็นส่งสำนวนไปให้ศาลมณฑลทหารหรือศาลทหารกรุงเทพพิพากษา แล้วแต่กรณี ส่วนมาตรา 21 บัญญัติให้ศาลมณฑลทหารและศาลประจำหน่วยทหารมีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีอาญาได้ทุกบทกฎหมาย เว้นแต่คดีที่

จำเลยมีสหหารชั้นนายพลหรือเทียบเท่า และมาตรา 22 บัญญัติให้ศาลทหารกรุงเทพมีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีอาญาได้ทุกบทกฎหมายโดยไม่จำกัดของจำเลย

ดังนั้น อำนาจในการพิจารณาและพิพากษาคดีอาญา ซึ่งผู้กระทำความผิดเป็นบุคคลที่อยู่ในอำนาจศาลทหารชั้นต้นในขณะกระทำความผิดศาลใดศาลหนึ่ง ใน 4 ประเภทศาลนั้น มีความแตกต่างกันที่ชั้นยศของทหารที่กระทำความผิดเป็นสำคัญ ทั้งนี้ ยกเว้นเฉพาะ ศาลจังหวัดทหาร ซึ่งนอกจากจะมีอำนาจในการพิจารณาคดีได้ทุกบทกฎหมาย เฉพาะนายทหารประทวนต่ำกว่าชั้นสัญญาบัตรตามมาตรา 19 วรรคหนึ่ง แล้วยังถูกจำกัดอำนาจในการที่จะพิพากษาคดี ตามมาตรา 19 วรรคสอง สำหรับคดีที่ศาลจังหวัดทหารไม่มีอำนาจพิพากษา แต่ได้ทำการพิจารณาคดีมาแล้ว ให้ศาลจังหวัดทหารทำความเห็น ส่งสำนวนไปให้ศาลมณฑลทหาร หรือศาลทหารกรุงเทพพิพากษา แล้วแต่กรณี ตามมาตรา 19 วรรคสาม

ประเด็นที่ว่า พระราชบัญญัติธรรมนูญศาลทหาร พ.ศ. 2498 มาตรา 19 วรรคสาม ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 236 หรือไม่ นั้น พิจารณาแล้วเห็นว่า ศาลจังหวัดทหาร ศาลมณฑลทหาร ศาลทหารกรุงเทพ และศาลทหารประจำหน่วยทหาร ต่างก็เป็นศาลชั้นต้นด้วยกัน แต่เมื่อศาลจังหวัดทหารได้ดำเนินกระบวนการพิจารณาคดีอาญาใดตามอำนาจที่ระบุไว้โดยกฎหมายแล้ว หากจะพิพากษาคดีลงโทษเกินกว่าที่กฎหมายกำหนดไว้กลับไม่มีอำนาจพิพากษา ต้องทำความเห็นส่งสำนวนไปให้ศาลชั้นต้นประเภทเดียวกัน ได้แก่ ศาลมณฑลทหาร หรือศาลทหารกรุงเทพ แล้วแต่กรณี เป็นศาลที่ทำคำพิพากษาตามมาตรา 19 วรรคสาม ซึ่งศาลมณฑลทหาร หรือศาลทหารกรุงเทพดังกล่าวก็มีได้ดำเนินการออกนั่งพิจารณาคดีมาแต่เริ่มแรกแต่ประการใด ทั้งคำชี้แจงจากกรมพระธรรมนูญและผู้แทนซึ่งกรมพระธรรมนูญมอบหมายให้มาชี้แจงต่อศาลรัฐธรรมนูญรับฟังสรุปได้ว่า “คดีที่ศาลจังหวัดทหารมีแต่อำนาจพิจารณาแต่ไม่มีอำนาจพิพากษานี้ เรียกกันว่า คดีเกินอำนาจฯ โดยข้อเท็จจริงแล้ว คดีเช่นนี้ศาลจังหวัดทหารจะมีกระบวนการพิจารณาที่มีองค์คณะพิจารณาครบตามที่กฎหมายรับรองกำหนดไว้ฯ และองค์คณะตุลาการทั้งสามนี้เองจะเป็นผู้ทำการวินิจฉัยคดี โดยทำเป็นความเห็นที่มีลักษณะเช่นเดียวกับคำพิพากษา เพียงแต่ใช้ถ้อยคำว่า ความเห็นระบุไว้ที่หัวกระดาษกำกับแทนคำพิพากษาฯ อนึ่ง การทำคำพิพากษาของตุลาการศาลมณฑลทหารในคดีเกินอำนาจนี้ ในทางปฏิบัติแล้ว ตุลาการศาลมณฑลทหารจะไม่ก้าวล่วงไปถึงการรับฟังข้อเท็จจริงของตุลาการศาลจังหวัดทหารที่

“ได้รู้ ได้เห็น และได้รับทราบมาขณะนั่งพิจารณา เว้นแต่จะปรากฏให้เห็นชัดเจนว่า มีการรับฟังข้อเท็จจริงที่บกพร่องหรือผิดพลาดจากที่ปรากฏในสำนวนจึงจะแก้ไข ส่วนใหญ่จะเป็นกระบวนการในการตรวจสอบและปรับข้อกฎหมายที่ต้องใช้บังคับกับข้อเท็จจริงนั้น ๆ เพื่อให้คดีเป็นไปโดยถูกต้องเป็นธรรมที่สุดเท่านั้น” ประกอบกับพระราชบัญญัติธรรมนูญศาลทหาร พ.ศ. 2498 มาตรา 19 วรรคสามนี้ มิได้มีบทบัญญัติแห่งกฎหมายใดบัญญัติถึงเหตุสุดวิสัยหรือมีเหตุจำเป็นอื่นอันมิอาจก้าวล่วงได้ ยกเว้นไว้แต่ประการใด ดังนั้น มาตรา 19 วรรคสาม นี้ จึงขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 236

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญดังกล่าวส่งผลกระทบต่อการดำเนินกระบวนการพิจารณาตามข้อกำหนดเกี่ยวกับการพิจารณาและวินิจฉัยสิทธิสมัครรับเลือกตั้ง คุณสมบัติ และลักษณะต้องห้ามมิให้ใช้สิทธิสมัครรับเลือกตั้งของผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ. 2543 ที่ให้ศาลชั้นต้นดำเนินกระบวนการพิจารณา และศาลฎีกาวินิจฉัยคดี จึงได้มีการออกข้อกำหนดเกี่ยวกับการพิจารณาและวินิจฉัยสิทธิสมัครรับเลือกตั้ง คุณสมบัติ และลักษณะต้องห้ามมิให้ใช้สิทธิสมัครรับเลือกตั้งของผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ. 2547 ขึ้น และยกเลิกข้อกำหนดฉบับเดิม โดยข้อกำหนดฉบับใหม่นี้มีหลักการสำคัญที่ศาลฎีกาจะต้องดำเนินกระบวนการพิจารณาและวินิจฉัยคดีเอง¹ และศาลฎีกาจึงได้ใช้ข้อกำหนดฉบับใหม่นี้เป็นหลักในการพิจารณาและวินิจฉัยสิทธิสมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในคดีอันเนื่องมาจากการเลือกตั้งทั่วไป เมื่อวันที่ 6 กุมภาพันธ์ 2548

2. ประเภทคดี

ในการสมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบแบ่งเขตเลือกตั้ง เมื่อผู้อำนวยการเลือกตั้งประจำเขตเลือกตั้งได้รับใบสมัครแล้ว จะต้องตรวจสอบหลักฐานการสมัคร คุณสมบัติของผู้สมัคร และสอบสวนว่าผู้สมัครมีสิทธิที่จะสมัครรับเลือกตั้ง

¹ศาลฎีกา, “สรุปรายงานการประชุมคณะผู้พิพากษาพิจารณาคดีเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ครั้งที่ 1/2548,” 12 มกราคม 2548.

หรือไม่ ให้เสร็จสิ้นภายใน 7 วัน นับแต่วันปิดการรับสมัคร ถ้าผู้สมัครมีสิทธิที่จะสมัครรับเลือกตั้งได้ ก็ให้ประกาศการรับสมัครไว้โดยเปิดเผย ณ สถานที่ตามที่กฎหมายกำหนด¹

ภายหลังจากที่ได้มีประกาศการรับสมัครของผู้อำนวยการการเลือกตั้งประจำเขตเลือกตั้งดังกล่าวแล้ว ในกรณีที่ผู้สมัครผู้ใดไม่มีชื่อเป็นผู้สมัครในประกาศของผู้อำนวยการการเลือกตั้งประจำเขตเลือกตั้งดังกล่าว ผู้สมัครผู้นั้นมีสิทธิยื่นคำร้องต่อศาลฎีกาให้วินิจฉัยสิทธิสมัครรับเลือกตั้งของผู้สมัครได้ภายใน 7 วัน นับแต่วันที่ประกาศรายชื่อผู้มีสิทธิสมัครรับเลือกตั้ง² เพื่อให้ศาลฎีกาวินิจฉัยสิทธิสมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของผู้สมัคร หรือ

ก่อนวันเลือกตั้ง ถ้าปรากฏหลักฐานว่า ผู้สมัครผู้ใดขาดคุณสมบัติหรือมีลักษณะต้องห้ามมิให้ใช้สิทธิสมัครรับเลือกตั้ง ให้ผู้อำนวยการการเลือกตั้งประจำเขตเลือกตั้งดำเนินการสืบสวนสอบสวนโดยเร็ว ถ้าเห็นว่าผู้สมัครผู้นั้นขาดคุณสมบัติหรือมีลักษณะต้องห้ามมิให้ใช้สิทธิสมัครรับเลือกตั้ง ให้ยื่นคำร้องต่อศาลฎีกาเพื่อพิจารณาวินิจฉัยให้เพิกถอนการสมัครรับเลือกตั้งของผู้สมัคร³

คำสั่งศาลฎีกาที่ 220/2548 ใจความตอนหนึ่งว่า การยื่นคำร้องขอให้ศาลฎีกาวินิจฉัยเกี่ยวกับคดีเลือกตั้งตาม พ.ร.บ. ประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งฯ นั้น มีได้ 2 กรณี คือ กรณีที่ผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกวุฒิสภาผู้ใดไม่มีชื่อเป็นผู้สมัครในประกาศของผู้อำนวยการการเลือกตั้งประจำเขตเลือกตั้ง ผู้สมัครผู้นั้นมีสิทธิยื่นคำร้องขอให้ศาลฎีกาวินิจฉัยสิทธิสมัครรับเลือกตั้งของตนได้ตาม มาตรา 34 วรรคหนึ่ง และกรณีที่ผู้อำนวยการการเลือกตั้งประจำเขตเลือกตั้งได้ประกาศรายชื่อผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกวุฒิสภาแล้ว แต่ต่อมาปรากฏหลักฐานว่า ผู้สมัครรับเลือกตั้งผู้หนึ่งผู้ใดขาดคุณสมบัติหรือมีลักษณะต้องห้ามมิให้ใช้สิทธิสมัครรับเลือกตั้ง ผู้อำนวยการการเลือกตั้งประจำเขตเลือกตั้งดังกล่าว

¹พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งฯ มาตรา 32 วรรคหนึ่ง.

²เรื่องเดียวกัน, มาตรา 34 วรรคหนึ่ง.

³เรื่องเดียวกัน, มาตรา 34/1 วรรคหนึ่ง.

มีสิทธิยื่นคำร้องขอให้ศาลฎีกาเพิกถอนการสมัครรับเลือกตั้งของผู้สมัครผู้นั้นได้ตาม มาตรา 34/1 วรรคหนึ่ง

จึงกล่าวได้ว่า คดีสิทธิสมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในศาลฎีกานั้น อาจแบ่งได้ออกเป็น 2 ประเภท คือ

2.1 คดีขอให้วินิจฉัยสิทธิสมัครรับเลือกตั้ง ซึ่งเป็นกรณีที่ผู้สมัครรับเลือกตั้ง สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบแบ่งเขตเลือกตั้งผู้ใดไม่มีชื่อเป็นผู้สมัครในประกาศของ ผู้อำนวยการการเลือกตั้งประจำเขตเลือกตั้ง ผู้สมัครผู้นั้นมีสิทธิยื่นคำร้องต่อศาลฎีกาให้ วินิจฉัยสิทธิสมัครรับเลือกตั้งของผู้สมัคร และ

2.2 คดีขอให้เพิกถอนการสมัครรับเลือกตั้ง ซึ่งเป็นกรณีก่อนวันเลือกตั้งถ้าผู้อำนวยการการเลือกตั้งประจำเขตเลือกตั้งเห็นว่า ผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร แบบแบ่งเขตเลือกตั้งผู้ใดขาดคุณสมบัติหรือมีลักษณะต้องห้ามมิให้ใช้สิทธิสมัครรับเลือกตั้ง ให้ยื่นคำร้องต่อศาลฎีกาเพื่อพิจารณาวินิจฉัยให้เพิกถอนการสมัครรับเลือกตั้ง ของผู้สมัครนั้น

3. การนำประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาใช้บังคับในคดี

ข้อ 4 แห่งข้อกำหนดเกี่ยวกับการพิจารณาและวินิจฉัยสิทธิสมัครรับเลือกตั้งฯ กำหนดว่า “วิธีพิจารณาใดซึ่งข้อกำหนดนี้มีได้กำหนดไว้โดยเฉพาะ ให้นำบทบัญญัติแห่ง ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาใช้บังคับเท่าที่พอจะใช้บังคับได้”

เนื่องด้วยกฎหมายวิธีพิจารณาความที่ศาลยุติธรรมใช้สำหรับการพิจารณาพิพากษา คดี โดยหลักแล้วจะเป็นประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งและประมวลกฎหมายวิธี พิจารณาความอาญา เว้นแต่จะมีกฎหมายวิธีพิจารณาคดีโดยเฉพาะสำหรับคดีบางประเภท เช่น คดีเยาวชนและครอบครัว คดีแรงงาน คดีภาษีอากร เป็นต้น และด้วยเหตุที่คดีสิทธิ สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรมีใช้คดีอาญา ประกอบกับการที่ข้อกำหนด เกี่ยวกับการพิจารณาและวินิจฉัยสิทธิสมัครรับเลือกตั้งฯ มิได้กำหนดหลักเกณฑ์ในการ พิจารณาและวินิจฉัยสิทธิสมัครรับเลือกตั้งดังกล่าวไว้โดยครอบคลุมทั้งหมด ข้อกำหนด

ดังกล่าวจึงได้กำหนดไว้เช่นนี้ เพื่อให้ศาลมีกฎหมายวิธีพิจารณาคดีที่สามารถนำมาใช้ในการพิจารณาและวินิจฉัยคดีดังกล่าวได้โดยตลอด

ตัวอย่างการนำประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาใช้บังคับ ปรากฏให้เห็นอย่างชัดเจนตามคำสั่งศาลฎีกาที่ 237/2548 ใจความตอนหนึ่งว่า ข้อมูลสมาชิกพรรคการเมืองเป็นข้อมูลที่หัวหน้าพรรคการเมืองแจ้งให้นายทะเบียนพรรคการเมืองทราบตามหน้าที่ ข้อมูลสมาชิกพรรคการเมืองดังกล่าวเป็นเอกสารมหาชนซึ่งสำนักงานคณะกรรมการเลือกตั้งผู้เป็นพนักงานเจ้าหน้าที่ได้ทำขึ้น หรือรับรอง หรือสำเนาอันรับรองถูกต้องแห่งเอกสารนั้น ให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่าเป็นของแท้จริงและถูกต้อง เป็นหน้าที่ของคู่ความฝ่ายที่ถูกอ้างเอกสารนั้นมาขึ้น ต้องนำสืบความไม่บริสุทธิ์หรือความไม่ถูกต้องแห่งเอกสารตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 127

4. การดำเนินกระบวนการพิจารณา

การดำเนินกระบวนการพิจารณาคดีสิทธิสมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในศาลฎีกาททั้งสองประเภทนั้น ย่อมต้องเป็นไปตามข้อกำหนดเกี่ยวกับการพิจารณาและวินิจฉัยสิทธิสมัครรับเลือกตั้งฯ โดยในที่นี้จะได้อธิบายถึงการดำเนินกระบวนการพิจารณาตามประเภทของคดี ดังนี้

4.1 คดีขอให้วินิจฉัยสิทธิสมัครรับเลือกตั้ง

เป็นกรณีที่ผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบแบ่งเขตเลือกตั้งผู้ใดไม่มีชื่อเป็นผู้สมัครในประกาศของผู้อำนวยการการเลือกตั้งประจำเขตเลือกตั้ง ผู้สมัครผู้นั้นมีสิทธิยื่นคำร้องต่อศาลฎีกาให้วินิจฉัยสิทธิสมัครรับเลือกตั้งของผู้สมัคร

4.1.1 การยื่นคำร้อง

การยื่นคำร้องในคดีขอให้วินิจฉัยสิทธิสมัครรับเลือกตั้งนั้น มีเงื่อนไขดังต่อไปนี้

4.1.1.1 เหตุแห่งการยื่นคำร้องและผู้ยื่นคำร้อง

เหตุแห่งการยื่นคำร้องคดีประเภทนี้ คือ กรณีที่ผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบแบ่งเขตเลือกตั้งผู้ใดไม่มีชื่อเป็นผู้สมัครในประกาศของผู้อำนวยการการเลือกตั้งประจำเขตเลือกตั้ง ผู้สมัครผู้นั้นมีสิทธิยื่นคำร้องต่อศาลฎีกาให้วินิจฉัยสิทธิสมัครรับเลือกตั้งของผู้สมัคร¹

สิทธิในการยื่นคำร้องจะเกิดขึ้นหลังจากที่ผู้อำนวยการการเลือกตั้งประจำเขตเลือกตั้งได้มีประกาศการรับสมัครแล้วเท่านั้น ดังที่ศาลฎีกาได้วินิจฉัยไว้ในคำสั่งศาลฎีกาที่ 19/2548 ใจความตอนหนึ่งว่า ตาม พ.ร.บ. ประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งฯ มาตรา 34 วรรคหนึ่ง ได้บัญญัติไว้ความว่า ผู้สมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบแบ่งเขตเลือกตั้งจะมีสิทธิยื่นคำร้องต่อศาลฎีกาขอให้วินิจฉัยสิทธิสมัครรับเลือกตั้งของตนได้ก็ต่อเมื่อ ผู้สมัครผู้นั้นไม่มีชื่อเป็นผู้สมัครรับเลือกตั้งในประกาศของผู้อำนวยการการเลือกตั้งประจำเขตเลือกตั้งตามมาตรา 32 เมื่อผู้คัดค้าน (ผู้อำนวยการการเลือกตั้งประจำเขตเลือกตั้ง) เพียงแต่แจ้งให้ผู้ร้อง (ผู้สมัคร) จัดหาหลักฐานการเป็นสมาชิกพรรคการเมืองเดียวมาแสดงเท่านั้น และขณะที่ผู้ร้องยื่นคำร้องต่อศาลฎีกา ยังอยู่ในระหว่างที่ผู้คัดค้านกำลังตรวจสอบคุณสมบัติ และสอบสวนว่าผู้ร้องมีสิทธิที่จะสมัครรับเลือกตั้งหรือไม่ โดยผู้คัดค้านยังไม่ได้ประกาศรายชื่อผู้มีสิทธิสมัครรับเลือกตั้งตามมาตรา 32 ดังนั้น ผู้ร้องจึงยังไม่มีสิทธิยื่นคำร้องต่อศาลฎีกาขอให้วินิจฉัยว่า ผู้ร้องเป็นสมาชิกพรรคการเมืองพรรคเดียวและเป็นผู้มีคุณสมบัติสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบแบ่งเขตเลือกตั้ง ตามความในมาตรา 34 วรรคหนึ่ง แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งฯ

ด้วยหลักเกณฑ์ดังกล่าว ผู้ร้องในคดีประเภทนี้จึงได้แก่ ผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบแบ่งเขตเลือกตั้งที่ไม่มีชื่อเป็นผู้สมัครในประกาศของผู้อำนวยการการเลือกตั้งประจำเขตเลือกตั้ง

การที่ผู้มีสิทธิเลือกตั้งเห็นว่า ผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบแบ่งเขตเลือกตั้งรายใดเป็นผู้เสียสิทธิทางการเมือง และเห็นว่า ผู้อำนวยการการเลือกตั้งประจำเขตเลือกตั้งไม่ดำเนินการสืบสวนสอบสวนและยื่นคำร้องต่อศาลฎีกา

¹พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งฯ มาตรา 34 วรรคหนึ่ง.

เพื่อวินิจฉัยคุณสมบัติและลักษณะต้องห้ามมิให้ใช้สิทธิสมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ก็ไม่ทำให้ผู้มีสิทธิเลือกตั้งนั้นมีสิทธิยื่นคำร้องขอให้ศาลฎีกาวินิจฉัยสิทธิสมัครรับเลือกตั้งของผู้สมัครนั้นได้

คำสั่งศาลฎีกาที่ 220/2548 มีใจความตอนหนึ่งว่า การยื่นคำร้องขอให้ศาลฎีกาวินิจฉัยเกี่ยวกับคดีเลือกตั้งตาม พ.ร.บ. ประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งฯ นั้น มีได้ 2 กรณี คือ กรณีที่ผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกวุฒิสภาผู้ใดไม่มีชื่อเป็นผู้สมัครในประกาศของผู้อำนวยการเลือกตั้งประจำเขตเลือกตั้ง ผู้สมัครผู้นั้นมีสิทธิยื่นคำร้องขอให้ศาลฎีกาวินิจฉัยสิทธิสมัครรับเลือกตั้งของตนได้ตามมาตรา 34 วรรคหนึ่ง และกรณีที่ผู้ดำเนินการเลือกตั้งประจำเขตเลือกตั้งได้ประกาศรายชื่อผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกวุฒิสภาแล้ว แต่ต่อมาปรากฏหลักฐานว่า ผู้สมัครรับเลือกตั้งผู้หนึ่งผู้ใดขาดคุณสมบัติหรือมีลักษณะต้องห้ามมิให้ใช้สิทธิสมัครรับเลือกตั้ง ผู้ดำเนินการเลือกตั้งประจำเขตเลือกตั้งดังกล่าวมีสิทธิ ยื่นคำร้องขอให้ศาลฎีกาเพิกถอนการสมัครรับเลือกตั้งของผู้สมัครผู้นั้นได้ตามมาตรา 34/1 วรรคหนึ่ง การที่ผู้ร้องซึ่งเป็นผู้มีสิทธิเลือกตั้งยื่นคำร้องขอให้ศาลฎีกาวินิจฉัยว่า ผู้สมัครรายหนึ่งมีคุณสมบัติและลักษณะต้องห้ามมิให้ใช้สิทธิสมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือไม่ก็ดี และการที่ผู้ดำเนินการเลือกตั้งประจำเขตเลือกตั้งไม่ดำเนินการสืบสวนสอบสวนและยื่นคำร้องต่อศาลฎีกาเพื่อให้มีคำวินิจฉัยคุณสมบัติและลักษณะต้องห้ามมิให้ใช้สิทธิสมัครรับเลือกตั้งของผู้สมัครรายนั้นตามที่ผู้ร้องขอให้ตรวจสอบ เป็นการชอบด้วยกฎหมายหรือไม่ก็ดี จึงเป็นคำร้องที่ไม่ต้องด้วยบทบัญญัติดังกล่าว ผู้ร้องจึงไม่มีสิทธิยื่นคำร้องต่อศาลฎีกาเพื่อให้มีคำวินิจฉัยได้

ผู้สมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบบัญชีรายชื่อ ไม่อาจเป็นผู้ร้องขอให้ศาลฎีกาวินิจฉัยสิทธิสมัครรับเลือกตั้งได้

คำสั่งศาลฎีกาที่ 461/2548 ใจความตอนหนึ่งว่า กระบวนการสมัครรับเลือกตั้งแบบแบ่งเขตเลือกตั้งแตกต่างจากการสมัครรับเลือกตั้งแบบบัญชีรายชื่อดังจะเห็นได้จากความในมาตรา 31 ถึงมาตรา 34 แห่ง พ.ร.บ. ประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งฯ สรุปสาระสำคัญได้ว่า การสมัครรับเลือกตั้งแบบแบ่งเขตเลือกตั้ง ผู้สมัคร

จะต้องไปยื่นใบสมัครพร้อมหนังสือรับรองของหัวหน้าพรรคการเมืองต่อผู้อำนวยการการเลือกตั้งประจำเขตเลือกตั้งนั้นด้วยตนเอง และตามมาตรา 32 แห่ง พ.ร.บ. ดังกล่าว บัญญัติให้ผู้อำนวยการการเลือกตั้งประจำเขตเลือกตั้งเป็นผู้ตรวจสอบหลักฐานการสมัคร คุณสมบัติของผู้สมัคร และสอบสวนว่าผู้สมัครมีสิทธิที่จะสมัครรับเลือกตั้งหรือไม่ ให้เสร็จสิ้นภายใน 7 วันนับแต่วันปิดการรับสมัคร ถ้าผู้สมัครมีสิทธิที่จะสมัครรับเลือกตั้งได้ ก็ให้ประกาศการรับสมัครไว้โดยเปิดเผย ณ ศาลากลางจังหวัด ที่ว่าการอำเภอ สำนักงานเทศบาล ... ฯลฯ ในกรณีที่ผู้สมัครผู้ใด ไม่มีชื่อเป็นผู้สมัครในประกาศมาตรา 34 แห่ง พ.ร.บ. ดังกล่าว ให้สิทธิผู้สมัครผู้นั้นยื่นคำร้องต่อศาลฎีกาภายใน 7 วัน นับแต่วันที่ประกาศรายชื่อผู้มีสิทธิสมัครรับเลือกตั้ง โดยไม่ต้องเสียค่าธรรมเนียมศาลในการดำเนินกระบวนการพิจารณา เมื่อศาลฎีกามีคำวินิจฉัยเช่นใดแล้ว ให้ศาลแจ้งคำสั่งไปยังผู้อำนวยการการเลือกตั้งประจำเขตเลือกตั้ง ถ้าศาลมีคำสั่งให้รับสมัครผู้นั้นให้ผู้อำนวยการการเลือกตั้งประจำเขตเลือกตั้งปฏิบัติตามคำสั่งศาลโดยเร็ว จึงเห็นได้ว่า การสมัครรับเลือกตั้งแบบแบ่งเขตเลือกตั้ง ผู้ตรวจสอบคุณสมบัติและลักษณะต้องห้ามของผู้สมัคร คือ ผู้อำนวยการการเลือกตั้งประจำเขตเลือกตั้งซึ่งเป็นเพียงเจ้าพนักงานของคณะกรรมการการเลือกตั้งเท่านั้น มาตรา 34 ดังกล่าวจึงให้สิทธิแก่ผู้สมัครที่จะยื่นคำร้องต่อศาลฎีกาขอให้วินิจฉัยทบทวนการใช้ดุลพินิจของผู้อำนวยการการเลือกตั้งประจำเขตเลือกตั้งได้อีกครั้งหนึ่ง

พ.ร.บ. ดังกล่าว ได้บัญญัติไว้อีกส่วนหนึ่งในข้อ 3 ส่วนที่ 5 มาตรา 35 ถึงมาตรา 37 ว่า การสมัครรับเลือกตั้งแบบบัญชีรายชื่อ พรรคการเมืองจะต้องเป็นผู้จัดทำบัญชีรายชื่อ โดยมีหลักเกณฑ์ตามลำดับดังที่กำหนดไว้ในมาตรา 35 (1) ถึง (3) ทั้งมาตรา 36 ยังบัญญัติต่อไปว่า ให้หัวหน้าพรรคการเมืองหรือผู้ซึ่งได้รับมอบหมายจากหัวหน้าพรรคการเมืองเป็นผู้ยื่นบัญชีรายชื่อผู้สมัครต่อคณะกรรมการการเลือกตั้ง เห็นได้ว่าการรับสมัครแบบนี้เป็นเรื่องของหัวหน้าพรรคการเมือง กับคณะกรรมการการเลือกตั้ง และมาตรา 37 ยังบัญญัติอีกด้วยว่า ให้คณะกรรมการการเลือกตั้งเป็นผู้ตรวจสอบหลักฐานการสมัคร คุณสมบัติ และลักษณะต้องห้ามของผู้สมัคร จึงเป็นการตรวจสอบและวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 มาตรา 145 (3) ซึ่งให้คณะกรรมการการเลือกตั้งมีอำนาจสืบสวนสอบสวนเพื่อหาข้อเท็จจริงและวินิจฉัยชี้ขาดปัญหาหรือข้อโต้แย้งที่เกิดขึ้นตามกฎหมาย ตามมาตรา 144 วรรคสอง เช่นกฎหมาย

ประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภา กฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง เป็นต้น และมาตรา 37 ให้นำความแต่เฉพาะในมาตรา 32 เรื่องสถานที่ประกาศรายชื่อ และในมาตรา 33 เรื่อง ให้ค่าธรรมเนียมการรับสมัครรับเลือกตั้งตกเป็นของกองทุนเพื่อการพัฒนาพรรคการเมืองมาใช้บังคับโดยอนุโลมเท่านั้น มิได้ให้นำมาตรา 34 แห่ง พ.ร.บ. ดังกล่าว มาใช้บังคับโดยอนุโลมด้วย

ดังนั้น เมื่อ พ.ร.บ. ประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งฯ มาตรา 34 บัญญัติให้เฉพาะผู้สมัครรับเลือกตั้งแบบแบ่งเขตเลือกตั้งผู้ไม่มีชื่อเป็นผู้สมัครในประกาศของผู้อำนวยการเลือกตั้งประจำเขตเลือกตั้งเท่านั้นที่มีสิทธิยื่นคำร้องต่อศาลฎีกา พ.ร.บ. ดังกล่าว มิได้บัญญัติให้สิทธิผู้สมัครรับเลือกตั้งแบบบัญชีรายชื่อมายื่นคำร้องต่อศาลฎีกาได้แต่อย่างใด

นอกจากนี้ ยังมีคำสั่งศาลฎีกาที่ 533/2548 ที่ได้วินิจฉัยไว้ในทำนองเดียวกัน

4.1.1.2 สิ่งที่จะต้องยื่นต่อศาลพร้อมคำร้อง

เมื่อยื่นคำร้องในคดีขอให้วินิจฉัยสิทธิสมัครรับเลือกตั้ง นอกจากคำร้องแล้วสิ่งที่ผู้สมัครจะต้องยื่นต่อศาลพร้อมคำร้อง ได้แก่ เอกสารประกอบคำร้อง บัญชีพยานหลักฐาน และสำเนาเพื่อส่งให้แก่ผู้อำนวยการเลือกตั้งประจำเขตเลือกตั้ง¹

4.1.1.3 ยื่นคำร้องต่อศาลใด เมื่อใด

การยื่นคำร้องนั้นจะต้องยื่นต่อศาลจังหวัดที่เขตเลือกตั้งอยู่ในเขตอำนาจ หรือศาลแพ่งในกรณีที่เขตเลือกตั้งมิได้อยู่ในเขตอำนาจของศาลจังหวัด² และหากมีกรณีที่เขตเลือกตั้งอยู่ในเขตอำนาจของศาลจังหวัดหรือศาลแพ่งตั้งแต่สองศาลขึ้นไป

¹ข้อกำหนดเกี่ยวกับการพิจารณาและวินิจฉัยสิทธิสมัครรับเลือกตั้งฯ ข้อ 5 วรรคหนึ่ง.

²เรื่องเดียวกัน, ข้อ 5 วรรคหนึ่ง.

ผู้สมัครจะยื่นคำร้องต่อศาลจังหวัดใดหรือศาลแพ่งที่มีเขตอำนาจดังกล่าวก็ได้¹ โดยผู้ร้องจะต้องยื่นคำร้องต่อศาลภายใน 7 วันนับแต่วันที่ประกาศรายชื่อผู้มีสิทธิสมัครรับเลือกตั้ง²

4.1.2 การนัดพร้อมและการส่งหมายนัด

เมื่อศาลได้รับคำร้องข้างต้นแล้ว ให้ศาลที่รับคำร้องนัดพร้อมภายใน 5 วัน และส่งหมายนัดพร้อมสำเนาคำร้องให้ผู้อำนวยความสะดวกการเลือกตั้งประจำเขตเลือกตั้งโดยเร็ว โดยกำหนดให้ผู้อำนวยความสะดวกการเลือกตั้งประจำเขตเลือกตั้งมาศาล ยื่นคำคัดค้าน เอกสารประกอบคำคัดค้าน และบัญชีพยานหลักฐานในวันนัดพร้อมด้วย ซึ่งในการส่งหมายนัดนั้น ถ้าไม่มีผู้รับหรือไม่สามารถจะทำได้ ให้ศาลมีคำสั่งให้ปิดหมายนัดไว้ในที่แลเห็นได้ง่าย ณ สำนักงานทำการงานของผู้อำนวยความสะดวกการเลือกตั้งประจำเขตเลือกตั้ง และการส่งนั้นให้มีผลใช้ได้ทันที³

เห็นได้ว่า ศาลที่ทำการนัดพร้อมและส่งหมายนัดก็คือ ศาลแพ่งหรือศาลจังหวัด ซึ่งเป็นศาลชั้นต้น และเมื่อศาลส่งหมายนัดแล้วผู้อำนวยความสะดวกการเลือกตั้งประจำเขตเลือกตั้งจะต้องมาศาล และยื่นคำคัดค้าน เอกสารประกอบคำคัดค้าน รวมทั้งบัญชีพยานหลักฐานในวันนัดพร้อมด้วย ดังนั้น กระบวนการในชั้นการนัดพร้อมและการยื่นคำคัดค้านจึงต้องกระทำในศาลชั้นต้น

4.1.3 คำคัดค้านและผู้คัดค้าน

เมื่อได้ส่งสำเนาคำร้องให้ผู้อำนวยความสะดวกการเลือกตั้งประจำเขตเลือกตั้งแล้ว ผู้อำนวยความสะดวกการเลือกตั้งประจำเขตเลือกตั้งอาจทำคำคัดค้านเป็นหนังสือพร้อมเอกสารประกอบคำคัดค้าน และบัญชีพยานหลักฐานยื่นต่อศาลที่รับคำร้องได้ก่อน หรือในวันนัด

¹ข้อกำหนดเกี่ยวกับการพิจารณาและวินิจฉัยสิทธิสมัครรับเลือกตั้งฯ ข้อ 5 วรรคสอง.

²เรื่องเดียวกัน, ข้อ 5 วรรคหนึ่ง.

³เรื่องเดียวกัน, ข้อ 6.

พร้อม โดยผู้อำนวยการการเลือกตั้งประจำเขตเลือกตั้งจะต้องแสดงเหตุผลในคำคัดค้านว่า คำร้องไม่ชอบหรือไม่ถูกต้องอย่างไร¹

เห็นได้ว่า หากผู้อำนวยการการเลือกตั้งประจำเขตเลือกตั้งต้องการคัดค้าน จะต้องทำคำคัดค้านยื่นต่อศาล ไม่เช่นนั้นจะถือว่าไม่ใส่ใจคัดค้าน² อย่างไรก็ตาม แม้ผู้อำนวยการการเลือกตั้งประจำเขตเลือกตั้งมิได้คัดค้าน ศาลก็ยังคงต้องทำการพิจารณา และวินิจฉัยสิทธิสมัครรับเลือกตั้งต่อไป

การทำคัดค้านนั้นต้องทำเป็นหนังสือ และต้องยื่นพร้อมเอกสารประกอบ คำคัดค้านและบัญชีพยานหลักฐาน ซึ่งระยะเวลาในการยื่นคำคัดค้านนั้น ผู้อำนวยการการเลือกตั้งประจำเขตเลือกตั้งสามารถยื่นคำคัดค้านได้ก่อนหรือในวันนัดพร้อม

เนื้อหาในคำคัดค้านของผู้อำนวยการการเลือกตั้งประจำเขตเลือกตั้งนั้น ต้องแสดงเหตุผลว่า คำร้องไม่ชอบหรือไม่ถูกต้องอย่างไร

ดังนั้น ผู้มีสิทธิยื่นคำคัดค้านในคดีขอให้วินิจฉัยสิทธิสมัครรับเลือกตั้ง จึงได้แก่ ผู้อำนวยการการเลือกตั้งประจำเขตเลือกตั้งซึ่งเป็นผู้ประกาศการรับสมัครนั่นเอง

4.1.4 การพิจารณาและวินิจฉัยคดี

4.1.4.1 การพิจารณาคดีในศาลชั้นต้น

ในวันนัดพร้อม ให้ผู้สมัครนำพยานหลักฐานทั้งปวงที่สนับสนุน ข้ออ้างตามคำร้องของตนยื่นต่อศาลที่รับคำร้อง และให้ผู้อำนวยการการเลือกตั้งประจำเขตเลือกตั้งนำพยานหลักฐานทั้งปวงที่เกี่ยวข้องในการวินิจฉัยสิทธิสมัครรับเลือกตั้งของผู้สมัครรวมทั้งคำวินิจฉัยยื่นต่อศาลที่รับคำร้อง เพื่อให้ทั้งสองฝ่าย มีโอกาสตรวจสอบ พยานหลักฐานดังกล่าวแล้วให้ศาลหมายพยานหลักฐานนั้นพร้อมทั้งจดบันทึกข้อที่รับ และที่ได้แย้งกันไว้ เสร็จแล้วให้นัดพิจารณาที่ศาลฎีกาภายใน 5 วัน นับแต่วันนัดพร้อม โดยถ้าฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งไม่มาศาลในวันนัดพร้อม ให้ถือว่าฝ่ายนั้น ไม่ใส่ใจสืบพยานหลักฐาน³

¹ข้อกำหนดเกี่ยวกับการพิจารณาและวินิจฉัยสิทธิสมัครรับเลือกตั้งฯ ข้อ 7 วรรคหนึ่ง และวรรคสอง.

²เรื่องเดียวกัน, ข้อ 7 วรรคท้าย.

³เรื่องเดียวกัน, ข้อ 8.

เห็นได้ว่า การพิจารณาคดีในศาลชั้นต้นคงมีเพียงในชั้นของการนัดพร้อมเท่านั้น ไม่มีการสืบพยานหลักฐาน ซึ่งในชั้นนี้ผู้ร้องจะต้องนำพยานหลักฐานทั้งหมดที่สนับสนุนข้ออ้างตามคำร้องของตนยื่นต่อศาลชั้นต้น ในขณะที่เดียวกันผู้คัดค้านก็จะต้องนำพยานหลักฐานทั้งหมดที่เกี่ยวข้องในการวินิจฉัยสิทธิสมัครรับเลือกตั้งของผู้ร้อง รวมทั้งคำวินิจฉัยที่เห็นว่า ผู้ร้องไม่มีสิทธิสมัครรับเลือกตั้งอันเป็นผลให้ไม่มีรายชื่อของผู้ร้องในประกาศการรับสมัครของผู้คัดค้านนั้น ยื่นต่อศาลชั้นต้นเช่นเดียวกัน ทั้งนี้ เพื่อให้ทั้งสองฝ่ายสามารถตรวจสอบพยานหลักฐานของอีกฝ่ายหนึ่งได้

เมื่อผู้ร้องและผู้คัดค้านยื่นพยานหลักฐานดังกล่าวต่อศาลและมีโอกาสตรวจสอบพยานหลักฐานของอีกฝ่ายหนึ่งแล้ว ศาลชั้นต้นก็จะหมายพยานหลักฐานนั้น กับทั้งจดบันทึกว่า ประเด็นแห่งคดีข้อใดที่ทั้งสองฝ่ายรับกันและข้อใดที่โต้แย้งกัน หลังจากนั้นศาลชั้นต้นก็จะนัดพิจารณาคดีที่ศาลฎีกาต่อไป โดยจะนัดภายใน 5 วันนับแต่วันนี้นัดพร้อม

ในวันนัดพร้อมนี้ หากผู้ร้องหรือผู้คัดค้านหรือทั้งสองฝ่ายไม่มาศาล จะถือว่าฝ่ายที่ไม่มาศาลนั้น ไม่ตั้งใจสืบพยานหลักฐานในวันนัดพิจารณาคดีที่ศาลฎีกา

เมื่อเสร็จสิ้นกระบวนการพิจารณาชั้นนัดพร้อมในศาลชั้นต้นแล้ว ศาลจังหวัดหรือศาลแพ่งที่รับคำร้องจะต้องส่งคำร้อง คำคัดค้าน และพยานหลักฐานไปถึงศาลฎีกาภายใน 3 วันนับแต่วันนัดพร้อม โดยให้นับรวมวันหยุดราชการด้วย¹

4.1.4.2 การพิจารณาคดีในศาลฎีกา

1) ความจำเป็นในการสืบพยานหลักฐานและวันสืบพยาน

ในวันนัดพิจารณาของศาลฎีกานั้น เป็นอำนาจของศาลในการพิจารณาว่าจำเป็นต้องสืบพยานหลักฐานหรือไม่ โดยหากศาลพิจารณาแล้วเห็นว่าจำเป็นต้องสืบพยานหลักฐานใด ข้อกำหนดเกี่ยวกับการพิจารณาและวินิจฉัยสิทธิสมัครรับเลือกตั้งฯ ระบุให้ศาลสืบพยานหลักฐานนั้นทันที อย่างไรก็ตาม ในกรณีที่มีเหตุสุดวิสัย

¹ข้อกำหนดเกี่ยวกับการพิจารณาและวินิจฉัยสิทธิสมัครรับเลือกตั้งฯ ข้อ 9.

หรือเหตุจำเป็นอันไม่อาจก้าวล่วงเสียได้ ทำให้ศาลไม่อาจสืบพยานหลักฐานนั้นได้ทันที
ข้อกำหนดดังกล่าวก็กำหนดให้ศาลส่งเลื่อนคดีไปได้ภายในกำหนดเวลาไม่เกิน 3 วัน¹

2) การสืบพยานหลักฐาน

เพื่อประโยชน์แห่งการสืบพยานหลักฐาน ให้ศาลฎีกามี
อำนาจเรียกพยานหลักฐานมาสืบได้เองตามที่เห็นสมควร² การรับฟังพยานหลักฐานของ
ศาลมิได้ถูกจำกัดอยู่เพียงพยานหลักฐานที่อ้างโดยผู้ร้อง และ/หรือผู้คัดค้านเท่านั้น เมื่อ
ศาลเห็นสมควร ศาลมีอำนาจที่จะเรียกพยานหลักฐานอื่นมาเพื่อการสืบพยานหลักฐานได้

การสืบพยานหลักฐานนั้น ให้สืบพยานหลักฐานของผู้อำนวยการ
การเลือกตั้งประจำเขตเลือกตั้งก่อน เสร็จแล้วจึงสืบพยานหลักฐานของผู้สมัครต่อไป³
ซึ่งในการสืบพยานนั้น ไม่ว่าจะเป็นพยานที่ผู้สมัครหรือผู้อำนวยการการเลือกตั้งประจำ
เขตเลือกตั้งอ้างหรือที่ศาลฎีกาเรียกมาเอง ให้ศาลฎีกาเป็นผู้ซักถามพยานในประเด็นต่าง ๆ
ให้ได้ความครบถ้วน เว้นแต่ในกรณีที่ศาลฎีกาเห็นว่า มีความจำเป็นก็อาจอนุญาตให้ผู้สมัคร
หรือผู้อำนวยการการเลือกตั้งประจำเขตเลือกตั้งซักถามได้⁴ และการถามพยานของผู้สมัคร
หรือผู้อำนวยการการเลือกตั้งประจำเขตเลือกตั้งนั้น จะใช้คำถามนำก็ได้⁵

3) ผลของการขาดนัดพิจารณา

เมื่อมีการขาดนัดพิจารณาย่อมเกิดผลตามที่กำหนดไว้ใน
ข้อ 10 วรรคท้าย แห่งข้อกำหนดเกี่ยวกับการพิจารณาและวินิจฉัยสิทธิสมัครรับเลือกตั้งฯ
ซึ่งแบ่งออกได้เป็น 2 กรณี

(1) ถ้าผู้สมัครไม่มาศาลในวันนัดพิจารณา ให้ถือว่าไม่ประสงค์
ให้ศาลฎีกามีคำสั่งตามคำร้องให้ศาลฎีกาสั่งจำหน่ายคดี

¹ข้อกำหนดเกี่ยวกับการพิจารณาและวินิจฉัยสิทธิสมัครรับเลือกตั้งฯ ข้อ 10 วรรค
หนึ่ง.

²เรื่องเดียวกัน, ข้อ 10 วรรคสอง.

³เรื่องเดียวกัน, ข้อ 10 วรรคสาม.

⁴เรื่องเดียวกัน, ข้อ 10 วรรคสี่.

⁵เรื่องเดียวกัน, ข้อ 10 วรรคห้า.

(2) ถ้าผู้อำนวยการการเลือกตั้งประจำเขตเลือกตั้งไม่มาศาล ให้ถือว่าไม่ตั้งใจสืบพยาน แต่ศาลฎีกามีอำนาจนำพยานหลักฐานที่ผู้อำนวยการการเลือกตั้งประจำเขตเลือกตั้งได้ยื่นไว้ต่อศาลจังหวัดหรือศาลแพ่งที่รับคำร้องมารับฟังประกอบการวินิจฉัยได้

4) การดำเนินกระบวนการพิจารณาโดยระบบการประชุมทางจอภาพ (video conference)

หากศาลฎีกาเห็นสมควรเพื่อประโยชน์แห่งความยุติธรรม ศาลฎีกาอาจอนุญาตให้ทำการสืบพยานบุคคล หรือดำเนินกระบวนการพิจารณาใด ๆ โดยระบบการประชุมทางจอภาพได้ ใน 2 กรณี

(1) เมื่อผู้สมัครหรือผู้อำนวยการการเลือกตั้งประจำเขตเลือกตั้งมีคำขอ และอีกฝ่ายหนึ่งไม่คัดค้าน หรือ

(2) ทั้งผู้สมัครและผู้อำนวยการการเลือกตั้งประจำเขตเลือกตั้งมีคำขอ

ทั้งนี้ ผู้ขอจะต้องเป็นผู้ดำเนินการเพื่อจัดให้มีการสืบพยาน หรือดำเนินกระบวนการพิจารณาโดยระบบดังกล่าว และเป็นผู้เสียค่าใช้จ่ายในการนี้ทั้งหมด¹

คำขอให้มีการดำเนินกระบวนการพิจารณาโดยระบบการประชุมทางจอภาพนั้น ให้ยื่นต่อศาลที่รับคำร้องอย่างช้าในวันนัดพร้อม และให้ศาลที่รับคำร้องส่งคำขอไปยังศาลฎีกาภายใน 3 วันนับแต่วันนัดพร้อมโดยให้นับรวมวันหยุดราชการด้วย²

การสืบพยานบุคคล หรือดำเนินกระบวนการพิจารณาใด ๆ โดยระบบการประชุมทางจอภาพนี้ ข้อกำหนดเกี่ยวกับการพิจารณาและวินิจฉัยสิทธิสมัครรับเลือกตั้ง³ ให้ถือว่ากระทำในห้องพิจารณาของศาลฎีกา³ ซึ่งการสืบพยานบุคคลหรือดำเนินกระบวนการพิจารณาดังกล่าว ให้ผู้พิพากษาศาลจังหวัดที่รับคำร้องอย่างน้อยหนึ่งคน

¹ข้อกำหนดเกี่ยวกับการพิจารณาและวินิจฉัยสิทธิสมัครรับเลือกตั้งฯ ข้อ 11 วรรคแรก.

²เรื่องเดียวกัน, ข้อ 11 วรรคสอง.

³เรื่องเดียวกัน, ข้อ 11 วรรคสาม.

เป็นผู้กำกับดูแล เว้นแต่การประชุมทางจอภาพนั้นอยู่ในเขตศาลจังหวัดอื่นก็ให้ผู้พิพากษาศาลจังหวัดนั้นเป็นผู้กำกับดูแลแทน¹

4.1.4.3 ระยะเวลาในการพิจารณาและวินิจฉัยคดี

เมื่อมีกรณีที่ต้องสืบพยานหลักฐาน ศาลฎีกาต้องดำเนินการสอบสวนพิจารณาสืบพยานหลักฐานต่อเนื่องติดต่อกันไปทุกวันทำการและวันหยุดราชการตามที่เห็นสมควร โดยการดำเนินการสอบสวนพิจารณาสืบพยานหลักฐานจะต้องแล้วเสร็จภายใน 7 วันนับแต่วันนัดพิจารณา หรืออย่างช้าต้องแล้วเสร็จก่อนวันเลือกตั้ง ไม่น้อยกว่า 1 วัน²

นอกจากนี้ พ.ร.บ. ประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งฯ มาตรา 34 วรรคสอง ยังได้กำหนดให้ศาลฎีกาพิจารณาและวินิจฉัยคดีให้แล้วเสร็จก่อนวันเลือกตั้ง ไม่น้อยกว่า 1 วัน ด้วยเช่นกัน

หลักเกณฑ์ดังกล่าว ส่งผลให้ศาลฎีกาต้องดำเนินการพิจารณาและวินิจฉัยคดีขอให้วินิจฉัยสิทธิสมัครรับเลือกตั้งให้แล้วเสร็จตามเวลาที่กฎหมายกำหนด คือ ก่อนวันเลือกตั้ง ไม่น้อยกว่า 1 วัน หรือกล่าวอีกนัยหนึ่ง เมื่อวันเลือกตั้ง คือ วันที่ 6 กุมภาพันธ์ 2548 ดังนั้น การพิจารณาและวินิจฉัยคดีดังกล่าวของศาลฎีกาต้องแล้วเสร็จภายในวันที่ 4 กุมภาพันธ์ 2548

4.1.4.4 การแถลงการณ์ปิดคดี

ผู้สมัครหรือผู้อำนวยการการเลือกตั้งประจำเขตเลือกตั้งสามารถแถลงการณ์ปิดคดีได้ โดยหากมีความประสงค์จะแถลงการณ์ปิดคดี ผู้ที่มีความประสงค์จะต้องทำคำแถลงการณ์เป็นหนังสือ และยื่นคำแถลงการณ์นั้นต่อศาลฎีกาในวันเสร็จสิ้นการพิจารณา หากผู้ที่มีความประสงค์จะแถลงการณ์ปิดคดีไม่ทำคำแถลงการณ์เป็นหนังสือ และ/หรือ ไม่ยื่นคำแถลงการณ์นั้นต่อศาลฎีกา และ/หรือ ยื่นคำแถลงการณ์ ในวันอื่นนอกจากวันเสร็จสิ้นการพิจารณา ถือว่าไม่ตั้งใจแถลงการณ์³

¹ข้อกำหนดเกี่ยวกับการพิจารณาและวินิจฉัยสิทธิสมัครรับเลือกตั้งฯ ข้อ 11 วรรคท้าย.

²เรื่องเดียวกัน, ข้อ 12.

³เรื่องเดียวกัน, ข้อ 13.

4.2 คดีขอให้เพิกถอนการสมัครรับเลือกตั้ง

เป็นกรณีก่อนวันเลือกตั้ง ถ้าผู้อำนวยการการเลือกตั้งประจำเขตเลือกตั้ง เห็นว่าผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบแบ่งเขตเลือกตั้งผู้ใดขาดคุณสมบัติ หรือมีลักษณะต้องห้ามมิให้ใช้สิทธิสมัครรับเลือกตั้ง ให้ยื่นคำร้องต่อศาลฎีกาเพื่อพิจารณา วินิจฉัยให้เพิกถอนการสมัครรับเลือกตั้งของผู้สมัครนั้น

4.2.1 การยื่นคำร้อง

การยื่นคำร้องในคดีขอให้เพิกถอนการสมัครรับเลือกตั้งนั้น มีเงื่อนไข ดังต่อไปนี้

4.2.1.1 เหตุแห่งการยื่นคำร้องและผู้ยื่นคำร้อง

เหตุแห่งการยื่นคำร้องคดีประเภทนี้ คือ กรณีก่อนวันเลือกตั้ง ถ้าผู้อำนวยการการเลือกตั้งประจำเขตเลือกตั้ง เห็นว่าผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบแบ่งเขตเลือกตั้งผู้ใดขาดคุณสมบัติหรือมีลักษณะต้องห้ามมิให้ใช้สิทธิสมัครรับเลือกตั้ง ให้ยื่นคำร้องต่อศาลฎีกาเพื่อพิจารณาวินิจฉัยให้เพิกถอนการสมัครรับเลือกตั้งของผู้สมัครนั้น¹

ผู้ร้องในคดีประเภทนี้จึงได้แก่ ผู้อำนวยการการเลือกตั้งประจำเขตเลือกตั้งซึ่งเป็นผู้ประกาศการรับสมัครเลือกตั้งในเขตเลือกตั้งนั้น และเห็นว่า ผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบแบ่งเขตเลือกตั้งผู้ใดขาดคุณสมบัติหรือมีลักษณะต้องห้ามมิให้ใช้สิทธิสมัครรับเลือกตั้ง

การที่ผู้มีสิทธิเลือกตั้งเห็นว่าผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบแบ่งเขตเลือกตั้งรายใดเป็นผู้เสียสิทธิทางการเมือง และเห็นว่า ผู้อำนวยการการเลือกตั้งประจำเขตเลือกตั้งไม่ดำเนินการสืบสวนสอบสวนและยื่นคำร้องต่อศาลฎีกาเพื่อวินิจฉัยคุณสมบัติและลักษณะต้องห้ามมิให้ใช้สิทธิสมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ก็ไม่ทำให้ผู้มีสิทธิเลือกตั้งนั้นมีสิทธิยื่นคำร้องขอให้ศาลฎีกาเพิกถอนการสมัครรับเลือกตั้งของผู้สมัครนั้นได้²

¹พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งฯ มาตรา 34/1 วรรคหนึ่ง.

²คำสั่งศาลฎีกาที่ 220/2548.

4.2.1.2 สิ่งที่ต้องยื่นต่อศาลพร้อมคำร้อง

เมื่อยื่นคำร้องในคดีขอให้เพิกถอนการสมัครรับเลือกตั้ง นอกจากคำร้องแล้วสิ่งที่ผู้อำนวยการการเลือกตั้งประจำเขตเลือกตั้งจะต้องยื่นต่อศาลพร้อมคำร้อง ได้แก่ เอกสารประกอบคำร้อง บัญชีพยานหลักฐาน พร้อมด้วยหลักฐานแสดงว่า ได้ส่งสำเนาคำร้อง สำเนาเอกสารประกอบคำร้อง และสำเนาบัญชีพยานหลักฐานให้แก่ผู้สมัคร ณ ภูมิลำเนาที่ปรากฏในใบสมัครแล้ว¹

4.2.1.3 ยื่นคำร้องต่อศาลใด เมื่อใด

การยื่นคำร้องนั้นจะต้องยื่นต่อศาลจังหวัดที่เขตเลือกตั้งอยู่ในเขตอำนาจ หรือศาลแพ่งในกรณีที่เขตเลือกตั้งมิได้อยู่ในเขตอำนาจของศาลจังหวัด² โดยหากมีกรณีที่เขตเลือกตั้งอยู่ในเขตอำนาจของศาลจังหวัดหรือศาลแพ่งตั้งแต่ 2 ศาลขึ้นไป ผู้อำนวยการการเลือกตั้งประจำเขตเลือกตั้งจะยื่นคำร้องต่อศาลจังหวัดใดหรือศาลแพ่งที่มีเขตอำนาจดังกล่าวก็ได้³ ทั้งนี้ หากวันนัดยื่นคำร้องเป็นวันก่อนวันเลือกตั้งไม่มากกว่า 10 วันทำการ ให้ผู้อำนวยการการเลือกตั้งประจำเขตเลือกตั้งยื่นคำร้องต่อ ศาลฎีกาโดยตรง⁴

คำสั่งศาลฎีกาที่ 549/2548 ใจความตอนหนึ่งว่า ข้อกำหนดเกี่ยวกับการพิจารณาและวินิจฉัยสิทธิสมัครรับเลือกตั้งฯ ข้อ 14 วรรคหนึ่งและวรรคสอง กำหนดว่า การยื่นคำร้องต่อศาลจังหวัดหรือศาลแพ่ง ผู้อำนวยการการเลือกตั้งประจำ เขตเลือกตั้ง ต้องส่งสำเนาคำร้องและแจ้งกำหนดวันเวลานัดและศาลที่จะยื่นคำร้องให้ผู้สมัครทราบ ก่อนวันนัดยื่นคำร้องไม่น้อยกว่า 3 วัน อย่างไรก็ตาม หากเป็นกรณียื่นคำร้องก่อนวันเลือกตั้ง ไม่มากกว่า 10 วันทำการ ข้อกำหนดดังกล่าว ข้อ 14 วรรคสุดท้าย ให้ยื่นคำร้องต่อศาลฎีกาโดยตรง ซึ่งคดีนี้ผู้อำนวยการการเลือกตั้งประจำเขตเลือกตั้งยื่นคำร้องก่อนวันเลือกตั้ง ไม่มากกว่า 10 วันทำการ โดยยื่นต่อศาลฎีกาโดยตรง พ.ร.บ. ประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วย

¹ข้อกำหนดเกี่ยวกับการพิจารณาและวินิจฉัยสิทธิสมัครรับเลือกตั้งฯ ข้อ 14 วรรคหนึ่ง.

²เรื่องเดียวกัน, ข้อ 14 วรรคหนึ่ง.

³เรื่องเดียวกัน, ข้อ 14 วรรคสาม.

⁴เรื่องเดียวกัน, ข้อ 14 วรรคท้าย.

การเลือกตั้งฯ มาตรา 34/1 กำหนดว่า ก่อนการเลือกตั้งถ้าผู้อำนวยการการเลือกตั้งประจำเขตเลือกตั้งเห็นว่า ผู้สมัครขาดคุณสมบัติหรือมีลักษณะต้องห้ามมิให้ใช้สิทธิสมัครรับเลือกตั้ง ให้ยื่นคำร้องต่อศาลฎีกาเพื่อพิจารณาวินิจฉัยให้เพิกถอนการสมัครรับเลือกตั้ง ผู้นั้นได้ จึงเห็นได้ว่า ผู้ร้อง (ผู้อำนวยการการเลือกตั้งประจำเขตเลือกตั้ง) สามารถยื่นคำร้องได้ตามกฎหมายและกรณีไม่อยู่ภายใต้บังคับข้อ 14 วรรคหนึ่ง และวรรคสอง การยื่นคำร้องของผู้ร้องจึงชอบด้วยกฎหมาย

คดีขอให้เพิกถอนการสมัครรับเลือกตั้ง ข้อกำหนดเกี่ยวกับการพิจารณาและวินิจฉัยสิทธิสมัครรับเลือกตั้งฯ มิได้กำหนดระยะเวลาในการยื่นคำร้องไว้อย่างชัดเจน แต่เมื่อพิจารณาจากมาตรา 34/1 วรรคหนึ่ง แห่ง พ.ร.บ. ประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งฯ แล้ว จะเห็นได้ว่า ผู้อำนวยการการเลือกตั้งประจำเขตเลือกตั้งสามารถยื่นคำร้องได้ในช่วงระยะเวลาภายหลังจากมีการประกาศการรับสมัครของตนตามมาตรา 32 แห่ง พ.ร.บ. ประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งฯ จนถึงก่อนวันเลือกตั้ง

4.2.1.4 หน้าที่ของผู้อำนวยการการเลือกตั้งประจำเขตเลือกตั้ง

ในการยื่นคำร้อง ผู้อำนวยการการเลือกตั้งประจำเขตเลือกตั้ง มีหน้าที่จะต้องส่งสำเนาคำร้อง สำเนาเอกสารประกอบคำร้อง และสำเนาบัญชีพยานหลักฐานให้แก่ผู้สมัคร ณ ภูมิลำเนาที่ปรากฏในใบสมัคร กับทั้งจะต้องแจ้งกำหนดวันเวลานัดและศาลที่จะยื่นคำร้องให้ผู้สมัครทราบด้วย¹ ซึ่งการส่งสำเนาคำร้องและแจ้งกำหนดวันเวลานัดและศาลที่จะยื่นคำร้องนี้ ผู้อำนวยการการเลือกตั้งประจำเขตเลือกตั้งต้องกระทำก่อนวันนัดยื่นคำร้องไม่น้อยกว่า 3 วัน² เว้นแต่กรณีที่ยื่นคำร้องก่อนวันเลือกตั้งไม่มากกว่า 10 วันทำการ ผู้อำนวยการการเลือกตั้งประจำเขตเลือกตั้งจะต้องยื่นคำร้องต่อศาลฎีกาโดยตรง โดยไม่ต้องแจ้งกำหนดวันเวลานัดและศาลที่จะยื่นคำร้องให้ผู้สมัครทราบก่อน ดังที่ศาลฎีกาได้วางหลักไว้ในคำสั่งศาลฎีกาที่ 549/2548 ข้างต้น

¹ ข้อกำหนดเกี่ยวกับการพิจารณาและวินิจฉัยสิทธิสมัครรับเลือกตั้งฯ ข้อ 14 วรรคหนึ่ง.

² เรื่องเดียวกัน, ข้อ 14 วรรคสอง.

นอกจากนี้ ผู้อำนวยการการเลือกตั้งประจำเขตเลือกตั้งจะต้อง มาศาลในวันและเวลาดังขึ้นคำร้อง มิฉะนั้นจะถือว่าไม่ใส่ใจยื่นคำร้องนั้น¹

4.2.2 คำคัดค้านและผู้คัดค้าน

ในวันนัดยื่นคำร้องของผู้ผู้อำนวยการการเลือกตั้งประจำเขตเลือกตั้งข้างต้น ให้ผู้สมัครมาศาลเพื่อยื่นคำคัดค้าน เอกสารประกอบคำคัดค้าน และบัญชีพยานหลักฐาน พร้อมด้วยสำเนาเพื่อส่งให้แก่ผู้อำนวยการการเลือกตั้งประจำเขตเลือกตั้ง หากผู้สมัคร ไม่มาศาลหรือไม่ยื่นคำคัดค้านในวันนัดยื่นคำร้อง ให้ถือว่าไม่ใส่ใจคัดค้านและสืบพยาน หลักฐาน²

เห็นได้ว่า ผู้สมัครจะต้องมาศาลและยื่นคำคัดค้านในวันนัดยื่นคำร้อง ดังกล่าว มิฉะนั้นจะถือว่าไม่ใส่ใจคัดค้านและสืบพยานหลักฐาน ทำให้ในชั้นพิจารณา คติของศาลฎีกา ผู้สมัคร ไม่อาจนำพยานหลักฐานของตนมาสืบเพื่อหักล้างข้ออ้างของ ผู้อำนวยการการเลือกตั้งประจำเขตเลือกตั้งได้

การยื่นคำคัดค้านนั้น นอกจากคำคัดค้านแล้วผู้สมัครจะต้องยื่นเอกสาร ประกอบคำคัดค้าน และบัญชีพยานหลักฐาน พร้อมด้วยสำเนาเพื่อส่งให้แก่ผู้อำนวยการ การเลือกตั้งประจำเขตเลือกตั้งด้วย

ดังนั้น ผู้มีสิทธิยื่นคำคัดค้านในคดีขอให้เพิกถอนการสมัครรับเลือกตั้ง จึงได้แก่ ผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่ผู้อำนวยการการเลือกตั้งประจำ เขตเลือกตั้งร้องขอให้ศาลฎีกาพิจารณาวินิจฉัยเพิกถอนการสมัครรับเลือกตั้งของผู้นั้น

4.2.3 การพิจารณาและวินิจฉัยคดี

ข้อ 16 แห่งข้อกำหนดเกี่ยวกับการพิจารณาและวินิจฉัยสิทธิสมัคร รับเลือกตั้งฯ ระบุว่า “การพิจารณาและวินิจฉัยคำร้องของผู้ผู้อำนวยการการเลือกตั้งประจำ เขตเลือกตั้งตามข้อ 14 ให้นำความในหมวด 2 ส่วนที่ 2 มาใช้บังคับโดยอนุโลม โดย ให้ถือว่าวันนัดยื่นคำร้องเป็นวันนัดพร้อม”

¹ข้อกำหนดเกี่ยวกับการพิจารณาและวินิจฉัยสิทธิสมัครรับเลือกตั้งฯ ข้อ 14 วรรคสี่.

²เรื่องเดียวกัน, ข้อ 15.

ดังนั้น การพิจารณาและวินิจฉัยคดีขอให้เพิกถอนการสมัครรับเลือกตั้งไม่ว่าจะเป็นการพิจารณาคดีในศาลชั้นต้น การพิจารณาคดีในศาลฎีกา รวมทั้งการแถลงการณ์ปิดคดี ล้วนกระทำเช่นเดียวกันกับคดีขอให้วินิจฉัยสิทธิสมัครรับเลือกตั้ง โดยให้ถือว่าวันนัดยื่นคำร้องของผู้อำนวยการการเลือกตั้งประจำเขตเลือกตั้งเป็นวันนัดพร้อมซึ่งรายละเอียดของการพิจารณาและวินิจฉัยคดีได้อธิบายไว้แล้วตามข้อ 4.1.4

ส่วนของการพิจารณาและวินิจฉัยคดีที่แตกต่างกันของคดีทั้งสองประเภทคือ ในคดีขอให้วินิจฉัยสิทธิสมัครรับเลือกตั้ง ผู้ร้อง คือ ผู้สมัคร ส่วนผู้คัดค้าน คือ ผู้อำนวยการการเลือกตั้งประจำเขตเลือกตั้ง แต่ในคดีขอให้เพิกถอนการสมัครรับเลือกตั้ง ผู้ร้อง คือ ผู้อำนวยการการเลือกตั้งประจำเขตเลือกตั้ง ส่วนผู้คัดค้าน คือ ผู้สมัคร

ข้อแตกต่างที่สำคัญอีกประการหนึ่ง คือ ระยะเวลาในการพิจารณาและวินิจฉัยคดี โดยในคดีขอให้เพิกถอนการสมัครรับเลือกตั้งนี้ มาตรา 34/1 วรรคท้าย แห่ง พ.ร.บ. ประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งฯ กำหนดว่า “เมื่อถึงวันเลือกตั้ง ถ้าปรากฏว่าไม่มีการยื่นคำร้องต่อศาลฎีกาตามวรรคหนึ่ง หรือมีการยื่นคำร้องแล้วแต่ศาลฎีกายังไม่มีคำวินิจฉัย ให้การพิจารณาเป็นอันยุติและให้ดำเนินการเลือกตั้งไปตามประกาศการรับสมัครที่มีผลอยู่ในวันเลือกตั้ง” และข้อ 17 แห่งข้อกำหนดเกี่ยวกับการพิจารณาและวินิจฉัยสิทธิสมัครรับเลือกตั้งฯ กำหนดแต่เพียงว่า “ให้ศาลฎีกาพิจารณาวินิจฉัยคำร้องคำคัดค้าน พยานหลักฐาน และทำคำสั่งให้แล้วเสร็จโดยเร็ว” เท่านั้น

หลักเกณฑ์ดังกล่าว ส่งผลให้การพิจารณาและวินิจฉัยคดีขอให้เพิกถอนการสมัครรับเลือกตั้งนี้ มีระยะเวลาเพียงแค่นับถึงก่อนวันเลือกตั้งเท่านั้น เพราะเมื่อถึงวันเลือกตั้งแล้ว แม้ว่าผู้อำนวยการการเลือกตั้งประจำเขตเลือกตั้งจะพบหลักฐานและเห็นว่า ผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรรายใดขาดคุณสมบัติหรือมีลักษณะต้องห้ามมิให้ใช้สิทธิสมัครรับเลือกตั้งก็ตาม แต่หากผู้อำนวยการการเลือกตั้งประจำเขตเลือกตั้งยังมิได้ยื่นคำร้องขอให้เพิกถอนการสมัครรับเลือกตั้งต่อศาลฎีกา หรือยื่นคำร้องแล้วแต่ศาลฎีกายังไม่มีคำวินิจฉัย การพิจารณาคดีก็จำต้องยุติลง และเมื่อศาลฎีกายังไม่มีคำวินิจฉัย ประกาศการรับสมัครของผู้อำนวยการการเลือกตั้งประจำเขตเลือกตั้งนั้นย่อมต้องมีผลอยู่ในวันเลือกตั้ง กฎหมายจึงกำหนดให้ดำเนินการเลือกตั้งไปตามประกาศการรับสมัครที่ยังคงมีผลอยู่นั้นต่อไป หรือกล่าวอีกนัยหนึ่ง ผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิก

สภาผู้แทนราษฎรที่ผู้อำนวยการการเลือกตั้งประจำเขตเลือกตั้งพบหลักฐานและเห็นว่า ขาดคุณสมบัติหรือมีลักษณะต้องห้ามมิให้ใช้สิทธิสมัครรับเลือกตั้งนั้น มิได้ถูกเพิกถอน สิทธิสมัครรับเลือกตั้งแต่อย่างใด ส่งผลให้ประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งในเขตเลือกตั้งนั้น สามารถลงคะแนนเสียงเลือกผู้สมัครนั้นได้โดยไม่ทำให้การลงคะแนนเสียไป (บัตรเสีย) และผู้สมัครนั้นอาจเป็นผู้ชนะการเลือกตั้งในเขตเลือกตั้งนั้นได้

5. คำสั่ง

เมื่อศาลฎีกาได้พิจารณาและวินิจฉัยสิทธิสมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร แล้วเสร็จ ศาลฎีกาจะทำคำสั่งและแจ้งคำสั่งนั้นไปยังผู้อำนวยการการเลือกตั้งประจำเขตเลือกตั้ง เมื่อผู้อำนวยการการเลือกตั้งประจำเขตเลือกตั้งได้รับแจ้งคำสั่งจากศาลแล้วก็จะ ต้องปฏิบัติตามคำสั่งของศาลนั้นโดยเร็ว โดยหากศาลมีคำสั่งให้รับสมัครก็ให้ประกาศชื่อ ผู้สมัครตามมาตรา 32 แห่ง พ.ร.บ. ประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งฯ แต่ทั้งนี้ไม่ กระทบกระเทือนถึงการปฏิบัติก่อนทราบคำสั่งศาล¹

คำสั่งศาลฎีกาดังกล่าวจะต้องทำเป็นหนังสือ และต้องกล่าวหรือแสดงให้เห็นถึง ชื่อผู้ร้องและผู้คัดค้าน ใจความแห่งคำวินิจฉัยพร้อมเหตุผลโดยย่อ และลายมือชื่อผู้พิพากษา ที่ทำคำสั่ง²

การแจ้งคำสั่งศาลฎีกานั้นจะต้องกระทำโดยเร็ว โดยนอกจากต้องแจ้งไปยัง ผู้อำนวยการการเลือกตั้งประจำเขตเลือกตั้งดังกล่าวแล้ว ศาลฎีกายังต้องแจ้งคำสั่งนั้น ไปยังศาลจังหวัดหรือศาลแพ่งที่รับคำร้องด้วย³ และศาลฎีกา รวมทั้งศาลจังหวัดหรือ ศาลแพ่ง ที่รับคำร้อง จะต้องปิดคำสั่งศาลฎีกาไว้หน้าศาลเพื่อให้ทราบโดยทั่วกัน โดยคำสั่งศาลฎีกา นั้นจะมีผลทันทีที่ปิดประกาศ⁴

¹พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งฯ มาตรา 34 วรรคหนึ่ง.

²ข้อกำหนดเกี่ยวกับการพิจารณาและวินิจฉัยสิทธิสมัครรับเลือกตั้งฯ ข้อ 18.

³เรื่องเดียวกัน, ข้อ 19.

⁴เรื่องเดียวกัน, ข้อ 20.

6. การดำเนินงานของศาลฎีกา

ด้วยมี “พระราชกฤษฎีกาให้มีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเป็นการทั่วไป พ.ศ. 2548” กำหนดให้มีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเป็นการทั่วไป ในวันที่ 6 กุมภาพันธ์ 2548 ส่งผลให้มี “ประกาศคณะกรรมการการเลือกตั้ง เรื่อง การสมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร” กำหนดให้มีการสมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบแบ่งเขตเลือกตั้งขึ้นในวันที่ 10-14 มกราคม 2548 ทำให้ผู้อำนวยการเลือกตั้งประจำเขตเลือกตั้งซึ่งทำหน้าที่รับสมัครเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบแบ่งเขตเลือกตั้ง จะต้องตรวจสอบคุณสมบัติของผู้สมัคร และสอบสวนว่าผู้สมัครมีสิทธิที่จะสมัครรับเลือกตั้งหรือไม่ และประกาศการรับสมัครอย่างช้าภายในวันที่ 21 มกราคม 2548

ผู้สมัครที่ไม่มีรายชื่อในประกาศการรับสมัครจึงต้องยื่นคำร้องต่อศาลฎีกาขอให้วินิจฉัยสิทธิสมัครรับเลือกตั้งภายใน 7 วัน นับแต่วันที่ผู้อำนวยการเลือกตั้งประจำเขตเลือกตั้งประกาศการรับสมัคร ส่วนคดีขอให้เพิกถอนการสมัครรับเลือกตั้งผู้อำนวยการเลือกตั้งประจำเขตเลือกตั้งสามารถยื่นคำร้องได้ภายในวันที่ 5 กุมภาพันธ์ 2548 ซึ่งเป็นวันก่อนวันเลือกตั้ง

เมื่อวันเลือกตั้ง คือ วันที่ 6 กุมภาพันธ์ 2548 ศาลฎีกาจึงต้องพิจารณาและวินิจฉัยคดีขอให้วินิจฉัยสิทธิสมัครรับเลือกตั้งให้แล้วเสร็จภายในวันที่ 4 กุมภาพันธ์ 2548 และศาลฎีกามีเวลาในการพิจารณาและวินิจฉัยคดีขอให้เพิกถอนการสมัครรับเลือกตั้งจนถึงวันที่ 5 กุมภาพันธ์ 2548 ดังนั้น ศาลฎีกาจึงมีระยะเวลาในการพิจารณาและวินิจฉัยสิทธิสมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรไม่ถึง 1 เดือน เท่านั้น

6.1 การลดขั้นตอนการดำเนินงาน

แม้ข้อกำหนดเกี่ยวกับการพิจารณาและวินิจฉัยสิทธิสมัครรับเลือกตั้งฯ จะกำหนดให้ยื่นคำร้องต่อศาลจังหวัดหรือศาลแพ่งแล้วแต่กรณี เว้นแต่คดีขอให้เพิกถอนการสมัครรับเลือกตั้งที่วันนัดยื่นคำร้องเป็นวันก่อนวันเลือกตั้งไม่มากกว่า 10 วันทำการ เท่านั้น ที่จะต้องยื่นคำร้องต่อศาลฎีกาโดยตรงก็ตาม แต่เพื่อให้การพิจารณาเป็นไปโดย

รวดเร็วในทางปฏิบัติ หากมีการยื่นคำร้องต่อศาลฎีกาโดยตรงไม่ว่ากรณีจะเป็นประการใด ศาลฎีกาก็จะมีคำสั่งให้รับคำร้องแล้วดำเนินการต่อไปทันที

เมื่อผู้ร้องยื่นคำร้องต่อศาลจังหวัดหรือศาลแพ่งแล้ว ศาลที่รับคำร้องจะประสานงานทางโทรศัพท์มายังศาลฎีกาเพื่อกำหนดวันนัดพิจารณา และในคดีขอให้วินิจฉัยสิทธิสมัครรับเลือกตั้ง ศาลที่รับคำร้องจะดำเนินการส่งหมายนัดพร้อมสำเนาคำร้องให้แก่ผู้อำนวยการการเลือกตั้งประจำเขตเลือกตั้งในวันยื่นคำร้องทันที ส่วนคดีขอให้เพิกถอนการสมัครรับเลือกตั้ง ศาลที่รับคำร้องจะตรวจสอบว่า ผู้อำนวยการการเลือกตั้งประจำเขตเลือกตั้งได้ส่งสำเนาคำร้องพร้อมแจ้งวันนัดยื่นคำร้องให้แก่ผู้สมัครแล้วหรือไม่ หากกระทำแล้ว ศาลก็จะมีคำสั่งให้รับคำร้อง แต่หากยังไม่กระทำ ศาลจะมีคำสั่งให้รับคำร้องและดำเนินการส่งหมายนัดพร้อมสำเนาคำร้องให้แก่ผู้สมัครในวันยื่นคำร้องทันที จากนั้นศาลที่รับคำร้องจะส่งสำนวนทางโทรสารมายังศาลฎีกาในวันเดียวกัน แล้วจึงส่งสำนวนฉบับจริงมายังศาลฎีกา

ในทางปฏิบัติจะไม่มีการนัดพร้อมที่ศาลจังหวัดหรือศาลแพ่ง อย่างไรก็ตาม ปรากฏว่า มีอยู่ 2 คดี ที่ศาลจังหวัดได้ทำการนัดพร้อมที่ศาลจังหวัดก่อนที่จะส่งสำนวนมายังศาลฎีกาเพื่อพิจารณาต่อไป

6.2 ผลการดำเนินงาน

คดีสิทธิสมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในศาลฎีกาอันเนื่องมาจากการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเป็นการทั่วไปดังกล่าวมีทั้งสิ้น 34 คดี แบ่งเป็นคดีขอให้วินิจฉัยสิทธิสมัครรับเลือกตั้ง 28 คดี ซึ่งเป็นคดีที่ยื่นคำร้องต่อศาลจังหวัดหรือศาลแพ่ง รวม 26 คดี และเป็นคดีที่ยื่นคำร้องต่อศาลฎีกาโดยตรง 2 คดี ส่วนคดีขอให้เพิกถอนการสมัครรับเลือกตั้งมีทั้งสิ้น 6 คดี ซึ่งล้วนเป็นคดีที่ยื่นคำร้องต่อศาลฎีกาโดยตรง

ศาลฎีกาพิจารณาและวินิจฉัยทั้ง 34 คดี เสร็จสิ้นภายในระยะเวลาที่กฎหมายกำหนด จึงไม่มีคดีค้างพิจารณาในวันเลือกตั้ง โดยใช้เวลาในการพิจารณาและวินิจฉัยต่อคตินับแต่วันยื่นคำร้องถึงวันที่ศาลปิดประกาศคำสั่งน้อยที่สุด 2 วัน มากที่สุด 11 วัน และใช้ระยะเวลาในการพิจารณาและวินิจฉัยโดยเฉลี่ยคดีละประมาณ 5-6 วัน

ในการพิจารณาคดีสิทธิสมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในศาลฎีกา ทั้ง 34 คดี นั้น มีคดีที่ดำเนินกระบวนการพิจารณาโดยระบบการประชุมทางจอภาพ รวม 5 คดี¹ ซึ่งล้วนเป็นคดีที่ยื่นคำร้องต่อศาลจังหวัดเชียงใหม่ และมีคดีที่ศาลฎีกาไม่อนุญาตให้ดำเนินกระบวนการพิจารณาโดยระบบการประชุมทางจอภาพที่ศาลจังหวัดขอนแก่น 1 คดี เนื่องจากไม่เป็นการสะดวกแก่เจ้าหน้าที่ในการเดินทางไปดำเนินการ

¹เป็นคดีที่นัดพิจารณาครั้งแรกที่ศาลฎีกาและนัดพิจารณาครั้งต่อไปที่ศาลจังหวัดเชียงใหม่โดยระบบการประชุมทางจอภาพ 1 คดี